
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО З ПИТАНЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Основною сферою, що забезпечує розвиток суспільства, є освітня галузь, де відбуваються модернізаційні, реформаторські процеси, які передбачають розв'язання ряду ключових проблем, зокрема формування людини з інноваційним типом мислення, утвердження дитиноцентризму, перехід до толерантної педагогіки, підготовку громадянина України до життя й діяльності в умовах глобального простору тощо. Збереження та зміцнення морального, фізичного та психічного здоров'я учнів є одним із першочергових завдань школи, саме екологічна грамотність, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя визнано однією із 10 ключових компетентностей Нової української школи [3].

Здоров'язбережувальні технології є стрижнем усіх педагогічних технологій, спрямованих на зміцнення та відтворення здоров'я учасників навчально-виховного процесу. До них належать:

- здоров'язбережувальні (профілактичні щеплення, забезпечення рухової активності, вітамінізація, організація збалансованого харчування);
- оздоровчі (фізична підготовка, фізіотерапія, ароматерапія, загартовування, гімнастика, масаж, фітотерапія, арт-терапія);
- навчання здоров'ю (включення відповідних тем до програми навчальних дисциплін);
- виховання культури здоров'я (діяльність валеологічних гуртків та клубів, додаткові заняття, виховні заходи, спортивні змагання, розваги, конкурси, вікторини тощо) [1; 2].

Актуальність проблеми здоров'язбереження дітей і підлітків обумовлює доцільність її якісного наукового дослідження. Обізнаність вчителя щодо здоров'язбереження та застосування здоров'язбережувальних технологій у освітньому середовищі залежить перш за все від інформаційних ресурсів, які розкривають дану тему. Відповідне інформаційне забезпечення та науково-методичний супровід надає Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського — національний галузевий центр наукових досліджень, генерування та поширення нових знань, історичних надбань у сфері наук про освіту, педагогіки та психології, бібліотечної справи [4].

У бібліотеці сформовано, і ця робота продовжується, інформаційний ресурс з питань здоров'язбережувальних технологій навчання. Ці матеріали можуть бути корисними для всіх учасників освітнього процесу: директорам,

вчителям, соціальним педагогам, психологам, бібліотекарям, батькам, усім, кого цікавить питання виховання здорового способу життя.

В електронному каталозі можна знайти майже 10000 записів з даної тематики [4]. Серед них: книги, рідкісні видання, статті в наукових збірниках та періодичних виданнях.

У бібліотеці наявні 29 дисертаційних психолого-педагогічних досліджень з науковою новизною та практичною апробацією результатів теоретико-методичних засад підготовки майбутніх учителів до формування здоров'язбережувальних навичок і вмінь у молодших школярів у навчально-виховній діяльності; теоретичних і методичних основ формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук; підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності; формування здорового способу життя дітей дошкільного віку; виховання у молодших школярів здорового способу життя; умінь і навичок здорового способу життя учнів 1–4 класів шкіл-інтернатів. Окремий ряд досліджень присвячено питанням здорового способу життя молодших підлітків у позаурочній фізкультурно-спортивній роботі; формуванню ціннісних орієнтацій старших підлітків на здоровий спосіб життя; вихованню в учнів 8–9 класів здорового способу життя; педагогічним умовам виховання основ здорового способу життя підлітків у позакласній діяльності; валеологічному вихованню старших підлітків у позашкільних навчальних закладах еколого-натуралістичного профілю; здоровому способу життя як соціально-педагогічній умові становлення особистості у підлітковому віці; формуванню навичок здорового способу життя підлітків у позашкільному навчальному закладі; управлінню діяльністю педагогічного колективу загальноосвітнього навчального закладу з формування здорового способу життя у старшокласників; вихованню у старшокласниць прагнення до здорового способу життя; формуванню здорового способу життя у старшокласників допоміжної школи; педагогічним основам виховання в юнаків 10–11 класів цінностей здорового способу життя. Корисними будуть для освітян і дослідження з психологічної особливості розвитку ціннісного ставлення до здорового способу життя; формування здорового способу життя особистості у науково-педагогічній спадщині педагогів минулого.

Фахівці бібліотеки готують науково-бібліографічні ресурси (науково-допоміжні бібліографічні покажчики, матеріали) з питань формування у дітей і молоді культури здоров'я (фізичного, психічного, духовного) засобами позашкільної освіти; сучасних здоров'язбережувальних технологій навчання, дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового і статичного навантаження, організації збалансованого харчування, заміни авторитарного стилю спілкування на стиль співробітництва, створення емоційної сприятливої атмосфери навчання, формування в учнів та їхніх батьків усвідомлення цінності здоров'я, культивування здоров'я тощо.

Вартими уваги освітян можуть бути публікації дослідників з наступних питань: аналізу змістових аспектів здоров'язбережувальної педагогічної діяльності; методичної підготовки вчителя до застосування здоров'язбережу-

вальних технологій та впровадження їх у шкільну практику; урок фізичної культури як форми зміцнення та збереження здоров'я дітей; впровадження спеціального курсу “Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні школярів”; поняття “здоровий спосіб життя” як педагогічний феномен; ролі педагогів у вихованні здорового покоління; здоров'язбережувальні технології в організації навчального процесу початкової школи, шкільних предметів; виховання здорової дитини в умовах сучасного позашкільного навчального закладу тощо.

Крім надання інформаційних ресурсів бібліотека ініціює серед учасників освітнього процесу різні конкурси, місячники та отримує практичні матеріали з досвіду роботи, які після узагальнень оприлюднюються на сайті бібліотеки <https://dnrb.gov.ua/ua/> та у періодичних виданнях. Як приклад, матеріали у формі презентацій, портфоліо Всеукраїнського місячника “Шкільна бібліотека – за здоровий спосіб життя”. Серед тем: просвітницька функція шкільних бібліотек у формуванні здорового способу життя; робота шкільної бібліотеки в напрямку створення ситуації позитивної взаємообумовленості здоров'я та навчання; виховання у молодших школярів цінностей здорового способу життя засобами бібліотеки.

Стануть в нагоді всім, хто реалізує здоров'язбережувальну функцію в освіті і матеріали з фонду рідкісних видань бібліотеки, зокрема, наукові праці видатних педагогів минулого, які звертали увагу на збереження здоров'я учнів: М. Пирогов, К. Ушинський, С. Русова, Т. Лубенець, психологи: В. Бехтерев, І. Сікорський, В. Вагнер, Г. Челпанов інші.

У бібліотеці є різноплановий та багатоаспектний творчий доробок відомого за межами України педагога В. О. Сухомлинського, який вважав, що головним скарбом життя є здоров'я, духовне життя учня, його світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили багато в чому залежать саме від стану здоров'я дитини. З огляду на це, вчитель має виявляти творчість в забезпеченні оптимальних умов для збереження здоров'я учнів, сприяючи формуванню здоров'язбережувального освітнього середовища в школі.

Освітняни можуть ознайомитись у читальній залі Фонду В. О. Сухомлинського та каталозі бібліотеки з творчим використанням ідей В. О. Сухомлинського у впровадженні здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій навчання і виховання школярів українськими освітянами.

Бібліотека готує тематичні книжкові виставки та проводить бібліографічні огляди з актуальних питань здоров'язбережувальних технологій навчання:

профілактики здорового способу життя молоді в країнах Євросоюзу; генезису проблеми здоров'язбереження в педагогічній теорії й практиці; педагогічних умов зміцнення здоров'я школярів у виховній системі В. Сухомлинського; стратегії педагогіки здорового способу життя.

У бібліотеці проходять педагогічні і бібліотекознавчі лекторії, спільно з різними громадськими організаціями, науковими медичними закладами, наприклад з Міжнародною академією культури безпеки, екології та здоров'я, на яких висвітлюються питання здоров'язбережувальних технологій навчання та організація способу здорового життя в сучасних умовах.

Отже, потреба в здоров'язбережувальній спрямованості педагогічної діяльності є актуальною для сьогодення і потребує наукових досліджень та практичних дій.

Системним методом програмування цілей, конструювання змісту, прийомів, засобів навчання й виховання, спрямованих на підвищення рівня індивідуального здоров'я дітей і підлітків, формування в них життєвих навичок та створення здоров'язбережувального освітнього середовища в школі за умов здійснення моніторингу стану здоров'я є використання здоров'язбережувальних технологій.

Наповненням інформаційного ресурсу з даних питань багато років займається Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського.

Кожен користувач тут зможе знайти відповіді на свої інформаційні запити щодо різних питань здоров'язбережувальних технологій навчання, зокрема: історичних аспектів розвитку здорового способу життя в Україні; використання здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі; інформації про сучасний стан здоров'язбереження в діяльності вітчизняних та зарубіжних навчальних закладів.

Джерела

---

1. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія. Тернопіль: Осадца В. М., 2019. 400 с.
2. Здоров'язбережувальні технології закладу освіти в умовах сучасних освітніх змін: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., (Тернопіль, 06–07 червня, 2019) [ред.кол. : В. Черняк (відп.ред.) та ін.]. Тернопіль: Вид. центр ТОКІППО, 2019. 240 с.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та інші. К., 2017. С. 12.
4. Стратегія розвитку Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського на 2017–2026 роки / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського; [авт. Березівська Л. Д., Зозуля С. М., Страйгородська Л. І.]; за заг. ред. Л. Д. Березівської. Київ, 2017. 29 с.